

UDC 304.2:330.341

JEL classification: I31, O39, Q01

DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.01.008>

Олена ГАРАЩУК,

доктор економічних наук, професор,
начальник відділу комунікацій та міжнародного співробітництва
Державної служби якості освіти України,
вул. Ісаакяна, 18, м. Київ, 01135, Україна,
e-mail: mon7@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5572-5357>

Віра КУЦЕНКО,

доктор економічних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України,
головний науковий співробітник
відділу природно-техногенної та екологічної безпеки
Державної установи «Інститут економіки природокористування
та сталого розвитку Національної академії наук України»,
бульв. Тараса Шевченка, 60, м. Київ, 01032, Україна,
e-mail: kutsenkovira@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3102-0744>

**ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
ТА СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ КОНТЕКСТІ**

Гаращук О., Куценко В. Інноваційні аспекти формування сталого розвитку та соціальної безпеки в соціокультурному контексті. *Вісник економіки*. 2022. Вип. 1. С. 8–21. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.01.008>

Garashchuk, O., Kutsenko, V. (2022). Teoretychni zasady finansovoi stiiikosti universytetiv [Innovative aspects of formation of sustainable development and social safety in the socio-cultural context]. *Visnyk ekonomiky – Herald of Economics*, 1, 8–21. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2022.01.008>

Анотація

Вступ. *Розвиток сучасного суспільства нині піддається впливу негативних явищ природного та соціального характеру, що зумовлює велику актуальність питань соціальної безпеки. Найоптимальніший шлях її досягнення – реалізація засад сталого розвитку, що передбачає гармонійність поєднання соціальної, економічної та екологічної складових.*

Мета дослідження. Метою дослідження є пошук науково обґрунтованих шляхів, спрямованих на формування соціальної безпеки та досягнення сталого розвитку в країні.

Методи дослідження. Для досягнення мети дослідження використано комплекс загальнонаукових методів пізнання, а саме: системний підхід до вивчення інноваційних аспектів, що формують сталий розвиток і соціальну безпеку; класифікація та групування – для аналізу чинників, що сприяють реалізації основних цілей сталого розвитку; табличний – для виділення складових соціально-економічного середовища, що відображають індикатори стану соціальної безпеки; статистичного порівняння – для оцінювання показників рівня життя населення, зокрема рівня споживання продуктів харчування; логічного узагальнення – для обґрунтування рекомендацій та формулювання висновків.

Результати дослідження. Як доведено практикою, позитивні зміни на засадах сталого розвитку досягаються тоді, коли їх головним рушієм стають наука та соціально-культурна сфера. Важливим є забезпечення соціальної безпеки. Відповідно проаналізовано показники, що характеризують соціально-економічну ситуацію в Україні та становлять індикатори стану соціальної безпеки. Визначаються групи чинників – економічних, політичних, екологічних та демографічних, урахування яких надасть можливість успішно реалізувати основні цілі сталого розвитку. Обґрунтовується необхідність пріоритетного розвитку сфери надання соціально-культурних послуг, що має сприяти гарантуванню соціальної безпеки. Підкреслюється необхідність реалізації інноваційної діяльності в цьому напрямі.

Висновки. Інноваційний аспект сьогодні має бути визначальним для забезпечення сталого розвитку і соціальної безпеки на основі розвитку науки, що зумовлює необхідність підготовки фахівців, що професійно працюють на рівні світових стандартів.

Перспективи майбутніх досліджень. Подальші дослідження мають спрямовуватись на активне виявлення та реалізацію чинників, що сприяють посиленню соціально-культурної сфери у напрямі досягнення соціальної безпеки в Україні.

Ключові слова: соціальні стандарти; соціальна сфера; соціальні проекти; соціальна безпека; сталий розвиток; цілі сталого розвитку.

Формули: 0; рис. 0; табл. 3; бібл.: 12.

Olena GARASHCHUK,

D.Sc (Economics), Professor,

Department head of Communications and International Cooperation

State service of education quality of Ukraine,

St. Isahakyan, 18, Kyiv, 01135, Ukraine,

e-mail: mon7@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5572-5357>

Vira KUTSENKO,

D.Sc (Economics), Professor,

Honored Scientist of Ukraine

Chief Researcher of Department of Natural-Technogenic and Environmental Safety

Public Institution "Institute of Environmental Economics

and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine",

Blvd. Taras Shevchenko, 60, Kyiv, 01032, Ukraine,

e-mail: kutsenkovira@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3102-0744>

INNOVATIVE ASPECTS OF FORMATION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND SOCIAL SAFETY IN THE SOCIO-CULTURAL CONTEXT

Abstract

Entry. *The development of modern society is now affected by negative phenomena of natural and social nature, which makes it very important issues of social safety. The best way to achieve it is to implement the principles of sustainable development, which involves a harmonious combination of social, economic and environmental components.*

The purpose of the study. *The purpose of the research presented in this article is to find scientifically sound ways to form social safety and achieve sustainable development in the country.*

Research methods. *To achieve the goal of the study used a set of general scientific methods of cognition, namely: a systematic approach to the study of innovative aspects of sustainable development and social safety; classification and grouping – to analyze the factors contributing to the main goals of sustainable development; tabular – to highlight the components of the socio-economic environment that reflect indicators of social safety; statistical comparison – to assess living standards and in particular the level of food consumption; logical generalization – to substantiate the recommendations and formulate conclusions.*

The results of the study. *As practice has shown, positive changes on the basis of sustainable development are achieved when their main drivers are science and socio-cultural sphere. At the same time, it is important to ensure social safety. Accordingly, the indicators that characterize the socio-economic situation in Ukraine and are indicators of the state of social safety are analyzed. Groups of factors are identified – economic, political, environmental and demographic, taking into account which will enable the successful implementation of the main goals of sustainable development. The necessity of priority development of the sphere of social and cultural services, which should contribute to guaranteeing social safety, is substantiated. The need to implement innovative activities in this direction is emphasized.*

Conclusions. *Today, the innovation aspect must be crucial for sustainable development and social safety based on the development of science, which necessitates the training of professionals working at the level of world standards.*

Prospects for future research. *Further research should be aimed at actively identifying and implementing factors contributing to the strengthening of the socio-cultural sphere in the direction of achieving social safety in Ukraine.*

Keywords: *social standards, social sphere, social projects, social safety, sustainable development, sustainable development goals.*

Formulas: 0; fig.: 0; tabl.: 3; bibl.: 12.

JEL classification: I31, O39, Q01

«Новий синтез науки й інновацій,
що відкриває можливість систематичного
та організованого технологічного прогресу
є однією з фундаментальних основ
постіндустріального суспільства»

Данієл Д. Белл

Постановка проблеми. Останнім часом у світі відбуваються масштабні соціально-економічні зміни. До цих процесів активно долучається українське суспільство. Світова практика засвідчує, що без зміни духовно-культурологічного підґрунтя практично неможливо сформувати безпечне й гармонійне середовище взаємодіяльності. Головною рушійною силою цих процесів є знання та соціально-культурні послуги. Скажімо, у країнах Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) більше половини валового внутрішнього продукту створюється в інтелектуальному середовищі [1].

Це не дивно, адже, як зазначає Данієл Д. Белл, сучасне суспільство – це суспільство знань, поширення інформаційних технологій, посилення ролі людського капіталу й соціокультурних послуг.

Водночас в умовах глобалізації активно відбувається вплив на розвиток суспільства негативних, у тому числі природних явищ – глобального потепління, негативні зміни природно-кліматичних умов тощо [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначені проблеми досліджували багато науковців і практиків, зокрема В. Андрущенко, Є. Біденко, Г. Білявський, П. Воробйова, П. Головченко, Г. Гришова, І. Дейнега, Ю. Дзядикевич, С. Діденко, Н. Дічек, І. Іванюк, І. Колодій, П. Коренюк, І. Костіков, В. Кремень, В. Луговий, Р. Мінін, М. Нестерова, Я. Олійник, А. Похресник, П. Саух, П. Сікорський, М. Сокур, Р. Фурдуй, А. Цимбал, А. Яцишин та ін., які велику увагу звертають на питання створення в країні безпечної ситуації та забезпечення сталого розвитку.

Незважаючи на наявність системних досліджень, ще недостатньо розкрита роль інноваційного підходу, а також соціальних чинників у забезпеченні сталого розвитку та досягненні соціальної безпеки.

Мета дослідження. Метою нашого дослідження є пошук науково обґрунтованих шляхів, спрямованих на формування соціальної безпеки та досягнення сталого розвитку в країні.

Методи дослідження. Для досягнення мети дослідження використано комплекс загальнонаукових методів пізнання, а саме: системний підхід до вивчення інноваційних аспектів, що формують сталий розвиток і соціальну безпеку; класифікація та групування – для аналізу чинників, що сприяють реалізації основних цілей сталого розвитку; табличний – для виділення складових соціально-економічного середовища,

що відображають індикатори стану соціальної безпеки; статистичного порівняння – для оцінювання показників рівня життя населення, зокрема рівня споживання продуктів харчування; логічного узагальнення – для обґрунтування рекомендацій та формулювання висновків.

Результати дослідження. Світова й вітчизняна практика засвідчують, що зміни, які відбуваються в суспільстві, досягають позитивних результатів тоді, коли наука та соціально-культурна сфера стають головним рушієм прогресивних змін у всіх сферах життєдіяльності, зокрема у суспільному виробництві [3; 4].

У цьому контексті важливе завдання науки – це досягнення в країні соціальної безпеки шляхом подолання тих негативних характеристик, що притаманні нині Україні, а саме: економічної кризи, пандемії коронавірусу, погіршення стану навколишнього середовища, що негативно впливає на ситуацію з соціальною безпекою та сталим розвитком.

Соціальна безпека – це складова національної безпеки, це такий стан суспільства, всіх основних сфер виробництва, за якого досягаються сприятливі умови для життя і діяльності, зокрема: матеріальні, санітарно-епідеміологічні, екологічні, що визначають рівень і якість життя.

Рівень життя – це рівень доходів людини, сім'ї, домогосподарства, не нижчий прожиткового мінімуму, що визначається для певної соціальної групи населення.

Якість життя – це ступінь задоволення матеріальних, культурних і духовних потреб людини, що визначається порівнянням фактичного задоволення потреб із базовим [5].

Наразі для нашої країни характерні низькі показники ВВП на душу населення; низька середньомісячна заробітна плата; низькі грошові доходи та витрати на душу населення; низький обсяг реалізованих послуг у розрахунку на одну особу.

В Україні, на жаль, все ще є соціальні загрози й виклики (поширення соціальних негараздів – захворюваності на активний туберкульоз, злочинності, самогубств, значна кількість потерпілих на виробництві тощо); водночас поглиблюється дія деструктивних факторів, що негативно позначаються на рівні та якості життя, на стані соціальної безпеки, яка є адаптивним потенціалом у швидкоплинному трансформаційному суспільстві до сучасних соціоекономічних реалій, що стає найважливішою умовою успішного сталого розвитку [6].

На це впливає багато чинників, зокрема:

– економічні, складовими елементами яких є:

а) рівень економічного розвитку;

б) диспропорції розвитку між окремими галузями та територіями;

в) вплив економіки на соціальну структуру суспільства, врахування того, що трансформація виробничо-майнових відносин призводить до формування та становлення нової класової структури суспільства, посилення процесів соціальної диференціації;

– політичні, а саме:

а) виникнення та розвиток кризових явищ, що посилюють диференціацію соціальної безпеки, коли політичні уподобання мають чітко виражений характер;

б) політичні вподобання є важливим чинником соціальної безпеки українського соціуму, враховуючи, що вони зумовлюють різновекторність спрямованості мешканців різних територій і соціальних груп;

в) формування зовнішньополітичних поглядів людей;

– екологічні. Екологічні загрози, екологічне забруднення суперечать настановам сталого розвитку. Покращення екологічної ситуації потребує розробки та здійснення збалансованої еколого-економічної політики, що передбачає необхідність використання новітніх виробничих технологій, застосування яких звелю б до мінімуму обсяги шкідливих викидів. У зв'язку з цим позитивним є торгівля квотами, перенесення бази оподаткування з трудових ресурсів на споживання природних ресурсів. Така політика простежується в країнах Західної Європи, зокрема Нідерландах, Німеччині, й продемонструвала позитивні результати;

– демографічні. Нині для цього чинника в Україні характерні: низький коефіцієнт народжуваності, від'ємний природний приріст, високий коефіцієнт смертності, старіння населення, значне перевищення частки жіночого населення.

Врахування зазначених чинників дасть змогу покращити середовище життя населення та задовольнити його потреби; успішно реалізувати основні цілі сталого розвитку. Як відомо, у 2015 р. були затверджені «Глобальні цілі сталого розвитку», що адаптуються до вимог сталого розвитку. У 2017 р. Уряд України представив національну доповідь «Цілі сталого розвитку України», де визначено базові показники щодо досягнення вказаних цілей, а також наведені результати здійснення адаптації 17 глобальних цілей з урахуванням специфіки розвитку України [7].

Основними цілями сталого розвитку, які спрямовані на гарантування соціальної безпеки, є такі: подолання бідності та голоду; досягнення продовольчої безпеки; забезпечення здорового способу життя; досягнення якості освіти; сприяння зайнятості та гідній оплаті праці тощо.

Статистика свідчить, що зростання абсолютних чи відносних показників щодо окремих з названих цілей назавжди сприяє покращенню соціальної безпеки (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка основних індикаторів соціальної безпеки в Україні

Показник	2010	2015	2019	2019-2010, +,-
– Середньомісячна номінальна зарплата, грн.	2239	4195	10727	+8488
– Відносна бідність, %	24,1	22,9	24,4	+0,3
– Рівень безробіття, %	8,9	9,5	9,5	+0,6
Споживання продуктів харчування в домогосподарствах, % до сукупних витрат	51,6	62,5	63,4	+11,8

Джерело: [8, с. 78].

Згідно з табл. 1, середньомісячна зарплата в Україні постійно зростає, проте вона не забезпечує покращення життєвого рівня населення. В Україні все ще висока відносна бідність – один із основних показників життєвого рівня населення, що становить соціальну загрозу.

На величину зазначеного показника впливають такі індикатори соціальної безпеки, як безробіття, вартість споживання продуктів харчування у загальних витратах та інші складові соціально-економічного середовища (табл. 2).

Таблиця 2

Основні складові соціально-економічного середовища

Індикатор	Характеристика (основні його складові)
Демографічний	Коефіцієнт демографічного навантаження; коефіцієнт природного приросту населення; очікувана тривалість життя; міграційний приріст населення
Ринок праці	Чисельність економічно активного населення; рівень безробіття та зайнятості
Соціальний захист населення	Частка населення з доходами менше величини прожиткового мінімуму; співвідношення доходів населення до величини прожиткового мінімуму; співвідношення середнього розміру пенсій до величини прожиткового мінімуму; загальна площа житла на 1 жителя
Доступність якісних медичних послуг	Забезпеченість населення лікарями (кількість населення на одного лікаря); забезпеченість населення середнім медичним персоналом; забезпеченість населення лікарняними ліжками; потужність амбулаторних поліклінік; захворюваність на 1 тис. осіб
Доступність і якість освітніх послуг і сфери культури	Кількість учнів, студентів на 10 тис. осіб; кількість відвідувань театрів, музеїв на 10 тис. осіб

Джерело: розроблено авторами.

Всі показники, зазначені в табл. 2, впливають на показник бідності. В Україні, на жаль, бідність поширена і серед працюючого населення. Так, за даними Світового банку, за величиною валового внутрішнього продукту на душу населення Україна залишила позаду лише Албанію та Молдову, не досягнувши соціальних нормативів, які, до речі, поділяються на:

- нормативи раціонального споживання – рівень, що гарантує оптимальне задоволення потреб;
- нормативи мінімального споживання – соціально прийнятний рівень споживання продуктів харчування, непродовольчих товарів та послуг з огляду на соціальну та фізіологічну потребу;
- статистичні нормативи, що визначаються на основі показників фактичного споживання.

Від величини цього показника залежить рівень споживання. Як зазначалось вище, доходи зростають в Україні, але водночас зростають ціни, зокрема на продукти харчування. Тож не дивно, що надзвичайно великою є частка доходів, які населення витрачає на ці продукти. В багатьох європейських країнах в разі зростання цін зразу запускається механізм індексації. Скажімо, в Італії це відбувається уже під час зростання індексу цін на 1%, у Данії – на 3%, в Бельгії – на 2%, в Люксембурзі – на 2,5% [9].

Це своєрідні соціальні трансферти, які бувають грошовими, натуральними, безготівковими, тільки під час оплати товарів і послуг. Їхні основні функції такі:

- цільова допомога;
- соціальне забезпечення (система інтернатних установ і територіальних центрів);
- соціальний захист населення через недержавні організації;
- соціальна допомога з фондів підприємств, організацій тощо.

Соціальному захисту, у тому числі через формування соціально безпечного середовища, сприяє розвиток соціальної сфери, функціонування якої передбачає створення умов для розвитку соціально значущих якостей особистості – споживача соціально-культурних послуг. Для цього самі об'єкти соціальної сфери мають бути безпечними. В основі такої оцінки мають бути: критерії, показники, індикатори [10].

Тут важливо задіяти не лише соціальний потенціал всієї соціальної сфери, який охоплює ресурсний і кадровий потенціал, а й енергію, фізичні та духовні сили людини-працівника, забезпечуючи сталий розвиток суспільства шляхом створення та реалізації високоефективних проєктів у сфері науки, виробництва, бізнесу, відпочинку. Цей потенціал формується ще в школі та інших закладах освіти і зростає протягом усього життя [11].

Особливо важливим та ефективним для забезпечення сталого розвитку та соціальної безпеки є інноваційний потенціал, направлений на створення (або пошук) та реалізацію новацій.

Інновації – це своєрідний інструмент досягнення поставлених цілей, тобто – це сукупність цілей, завдань, засобів, способів, методів, пріоритетів, орієнтирів розвитку тощо.

Як зазначає Є. Сірий, важливою складовою інноваційного потенціалу є діяльність, що охоплює всі його складові і має забезпечити:

- єдність наукового й освітнього процесів, спрямованих на забезпечення економічного, соціального й духовного розвитку суспільства;
- оптимальне поєднання державного регулювання та саморегулювання;
- формування інноваційних проєктів за пріоритетними напрямками дослідження, які визначає держава й регіональна інноваційна та науково-технічна політика;
- підтримку провідних науковців, наукових колективів, науково-педагогічних шкіл, здатних забезпечити випереджувальний рівень наукових досліджень, розвиток науково-технічної творчості;
- підтримку підприємницької діяльності в науковій та освітній сферах;
- інтеграцію науки й освіти в міжнародне співтовариство;
- формування мережевих структур у процесі організації інноваційної й наукової діяльності тощо.

Організація інноваційної і наукової діяльності передбачає формування та здійснення на її основі:

- безперервного зміцнення інноваційного потенціалу;
- комплексного розвитку інновацій, за якого всі їхні види тісно пов'язані між собою і здійснюють взаємне просування один одного;
- максимального використання фінансових, матеріальних та інтелектуальних ресурсів для реалізації інноваційної діяльності;

– забезпечення матеріального, морального й соціального стимулювання інноваційної діяльності тощо.

Зростанню інноваційного потенціалу, скажімо, майбутніх фахівців сприяє їхня участь під час навчання у наукових конференціях, олімпіадах, наукових дослідженнях, роботах круглих столів, відповідному спілкуванні по Інтернету тощо. Водночас у таких умовах зростає інноваційний потенціал викладачів, які проводять ці заняття. Щоправда, крім цього, зростанню інноваційного потенціалу останніх також сприяє вивчення досвіду колег, талановитих освітян; знайомство з передовими технологіями; розробка власних проєктів; спілкування з колегами; вивчення нової науково-методичної та спеціальної літератури тощо.

Все це сприяє посиленню факторів, які позитивно впливають на формування та гарантування в країні соціальної безпеки [5]. Остання, як зазначалось вище, практично відображає життєвий рівень населення, складовою частиною якого є рівень споживання. В Україні цей рівень не відповідає раціональним нормам, спостерігається незбалансованість раціону через низьку купівельну спроможність, значна частина населення забезпечує власні потреби у поживних речовинах за рахунок дешевих, менш якісних продуктів харчування. Тобто переважна більшість населення не може дозволити собі споживати життєво важливі продукти харчування на достатньому рівні з медичної точки зору (табл. 3).

Таблиця 3

Споживання продуктів харчування у домогосподарствах (у середньому на місяць у розрахунку на одну особу), кг

Показник	Раціональна норма на одну особу за місяць	у середньому за місяць			
		2015	2019	2020	2015-2020, +,-
М'ясо і м'ясопродукти, кг	6,6	4,6	5,1	5,2	+0,6
Молоко і молочні продукти, кг	31,6	19,8	19,0	18,9	-0,9
Яйця, шт.	24	19	20	19	–
Риба і рибопродукти, кг	1,6	1,2	1,5	1,4	+0,2
Цукор, кг	3,1	2,8	2,6	2,4	-0,4
Олія та інші рослинні жири, кг	1,1	1,6	1,4	1,4	-0,2
Картопля, кг	10,6	6,6	6,2	6,0	-0,6
Овочі, баштанні культури, кг	13,4	8,8	8,8	8,7	-0,1
Фрукти, ягоди, горіхи, виноград, кг	7,5	3,1	4,0	3,7	-0,6
Хліб і хлібні продукти, кг	8,4	8,5	8,1	8,0	-0,5

Джерело: [12, с. 95].

Аналіз даних табл. 3 та іншої інформації дає змогу зробити такі висновки:

- в Україні простежується висока частка витрат домогосподарств на продукти харчування у структурі загальних витрат;
- знижується місткість внутрішнього ринку за окремими продуктами харчування;

• повільно відбувається впровадження міжнародних стандартів і системи якості продуктів харчування;

• гострою проблемою все ще є незбалансованість споживання продуктів харчування, низький рівень споживання продуктів тваринного походження в енергетичному раціоні населення, що негативно позначається не лише на якості людського потенціалу, а й на стані соціальної безпеки.

Це відбувається незважаючи на те, що Україна володіє винятковими природними ресурсами та географічним положенням для розбудови потужного сектора щодо формування продовольчої та соціальної безпеки, зокрема для:

- нарощування виробництва продуктів харчування;
- поліпшення їхньої якості та збалансованості за поживними речовинами;
- створення конкурентоспроможної економіки, інтегрованої у світову господарську систему;
- активного впровадження засад сталого розвитку та соціальної безпеки [13; 14].

Для реалізації таких завдань необхідно:

- розробити, створити й впровадити нові технологічні процеси;
- впровадити ресурсозберігаючу техніку, маловідходні і безвідходні технології, що забезпечують комплексне освоєння природних ресурсів;
- розробити і випустити нові екологічно чисті продукти і створити необхідні потужності для їх виробництва;
- впровадити нові організаційні форми, що сприяють зниженню потенційно необхідних виробництв;
- сформувати нове мислення у розробників інноваційної продукції з точки зору необхідності її екологізації шляхом упровадження екологічної освіти;
- впровадити екологічні інновації.

Останнє пов'язано з розвитком науково-технічного прогресу, що забезпечує збільшення економічного, соціального або екологічного ефекту, спрямованого на:

- досягнення ресурсозбереження в рамках екологічного життєвого циклу продукції (послуг);
- формування науково-природно-технологічних кластерів конкурентоспроможності;
- розробку добровільних індустріально-технологічних програм і розвиток партнерства тощо [15; 16; 17].

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, сучасний період соціально-економічного розвитку характеризується глобальністю технологічного освоєння світу. Загальновизнаним є те, що науково-технічні ідеї й розробки, високі технології, наукомістка продукція, що розробляються за допомогою вмілого використання творчого потенціалу (а не просто нагромадження капіталу), є джерелом і головною рушійною силою сталого розвитку та соціальної безпеки. Розвиток науки, економіки, інтенсифікація зовнішньоекономічних, політичних, культурних зв'язків між країнами, прагнення до виведення всіх сфер людської діяльності на більш високий рівень – усе це веде до необхідності підготовки фахівців нового, більш високого рівня, що поєднують у собі як глибокі теоретичні, так і практичні знання, що вміють професійно виконувати свої функції на благо сучасного суспільства на рівні світових стандартів. Цьому має сприяти регулярна продуктивна праця, що є важливим стимулом активного

засобу того навчального матеріалу, який має важливе практичне значення, а саме: формування професійної компетентності, розвиток комунікативних здібностей, творчої діяльності, а також активний розвиток інноваційних технологій, впровадження яких відкриває працівникам, що діють у сферах гарантування соціальної безпеки, доступ до різних джерел інформації, надають нові можливості для творчості, набуття та закріплення професійних навиків, поряд з успішною реалізацією принципово нових методів професійної діяльності.

Все це, на наш погляд, сприятиме прискоренню соціально-економічного розвитку України (адже наша країна, на жаль, наразі перебуває на рівні четвертого технологічного укладу, тоді як, скажімо, країни Європи – на шостому), а також підвищенню якості життя, за показниками якого наша країна також відстає від розвинутих країн.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на активне виявлення та задіяння чинників, використання яких сприятиме посиленню галузей соціально-культурного комплексу як у гарантуванні соціальної безпеки, так і зростанні конкурентоздатності України.

Література

1. Human development Report 1999. United Nations Development Programme. Oxford. 1999. 57 p. URL: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-1999>
2. Khvesyk M. A., Bystryakov I. K., Obykhod H. O., Khvesyk Yu. M. Assessment of the Safety of Environment in the System of Sustainable Development. *Economic Annals-XXI: Research Journal*. 2018. № 3–4. P. 22–26.
3. Андрущенко В. Економічна парадигма української освіти. Вища освіта України. 2019. № 4. С. 5–12.
4. Екологічна безпека та економіка : моногр. / М. І. Сокур, В. М. Шмандій, Є. К. Бабець, В. С. Білецький, І. Є. Мельнікова, О. В. Харламова, Л. С. Шелудченко. Кременчук, ПП Щербатих О. В., 2020. 240 с.
5. Давидюк О. О. Соціальна безпека: проблеми теоретичного аналізу та побудови системи показників. Київ : Абрис, 2002. 158 с.
6. Ostapchuk A., Kustrich L., Tranchenko L., Botsula O., Kolmakova V., Patoka I. Modeling the Labor Market Stability in Conditions of Uncertainty as a Component of Strategic Management. In: Alareeni B., Hamdan A., Elgedawy I. (eds) *The Importance of New Technologies and Entrepreneurship in Business Development: In The Context of Economic Diversity in Developing Countries*. ICBT 2020. Lecture Notes in Networks and Systems, 2021. vol 194. Springer, Cham. P. 261–272.
7. Цілі сталого розвитку 2015-2030. ПРООН. Україна. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html>
8. Якимчук А. Ю., Кардаш О. Л., Постельжук О. П., Якимчук О. Ф. Оцінка показників соціальної безпеки України у контексті національної безпеки держави задля досягнення цілей сталого розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 13–14. С. 75–80.
9. Семенов В. М., Рагуліна Ю. М. Імплементация в Україні європейського досвіду державного управління соціальною сферою. *Правові горизонти: тези*

-
- міжнародної наукової конференції. Суми: Сумський державний університет, 2017. С. 7–13.
10. Кучер В.А. Сравнительный анализ педагогических моделей образовательной среды В. А. Ясвина и В. И. Панова. Сибирский педагогический журнал. 2011. № 5. С. 90–97.
  11. Блинов П. Н., Пиралова О. Ф. Принципы оптимизации обучения инженера профессиональным дисциплинам в системе многоуровневого образования. Высшее образование сегодня. 2010. № 7. С. 71–72.
  12. Статистичний щорічник України за 2020 рік. Державна служба статистики України. Київ, 2021. 455 с.
  13. Shtogryn H., Sakal O., Zapukhliak I, Kinash I. The Ecologization of Housing and Communal Services of Ukraine in the Context of Sustainable Development. *Journal of Eastern European and Central Asian Research*. 2019. № 6 (1). P. 113–130.
  14. Stehnei M., Boiko Y., Khaustova K., Rohatina L., Irtysheva I. Conceptual approaches to the formation of regional food security strategy in the context of sustainable development. *Problems and Perspectives in Management*. 2018. Volume 16, Issue 4. P. 42–50.
  15. Veklych O., Karintseva O., Yevdokymov A., Guillamon-Saorin E. Compensation mechanism for damage from ecosystem services deterioration: constitutive characteristic. *International Journal of Global Environmental Issues*. 2020. Vol. 19, Nos. 1/2/3. P. 129–142.
  16. Белякова О. В. Екологічні інновації – шлях розвитку ринку екологічно чистих товарів. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2011. № 4 С. 268–272.
  17. Данилишин Б. М., Хвесик М. А., Голян В. А. Економіка природокористування. Київ : Кондор, 2010. 465 с.

References

1. United Nations Development Programme (1999). Human development Report 1999. Oxford. Retrieved from: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-1999> [in English].
2. Khvesyuk, M. A., Bystryakov, I. K., Obykhod, H. O., Khvesyuk, Yu. M. (2018). Assessment of the Safety of Environment in the System of Sustainable Development. *Economic Annals-XXI: Research Journal*. 3–4, 22–26 [in English].
3. Andrushchenko, V. (2019). Ekonomichna paradyhma ukrayins'koyi osvity. [Economic paradigm of Ukrainian education]. *Vyshcha osvita Ukrayiny – Higher Education of Ukraine*, 4, 5-12 [in Ukrainian].
4. Sokur, M. I., Shmandiy, V. M., Babets', Ye. K., Bilets'kyi, V. S., Mel'nikova, I. Ye., Kharlamova, O. V., Sheludchenko, L. S. (2020). *Ekolohichna bezpeka ta ekonomika: monohraf*. [Ecological safety and economy: monograph]. Kremenchuk: PP Shcherbatykh, O.V. [in Ukrainian].
5. Davydyuk, O. O. (2002). *Sotsial'na bezpeka: problemy teoretychnoho analizu ta pobudovy systemy pokaznykiv* [Social security: problems of theoretical analysis and construction of a system of indicators]. Kyiv: Abrys [in Ukrainian].

6. Ostapchuk, A., Kustrich, L., Tranchenko, L., Botsula, O., Kolmakova, V., Patoka, I. (2021). Modeling the Labor Market Stability in Conditions of Uncertainty as a Component of Strategic Management. In: Alareeni B., Hamdan A., Elgedawy I. (eds) The Importance of New Technologies and Entrepreneurship in Business Development: In The Context of Economic Diversity in Developing Countries. ICBT 2020. Lecture Notes in Networks and Systems, vol 194. Springer, Cham. pp 261-272 [in English].
7. United Nations Development Programme. Ukraine. (2015). Tsili staloho rozvytku 2015-2030 [Sustainable Development Goals 2015-2030]. Retrieved from: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html> [in Ukrainian].
8. Yakymchuk, A. Yu., Kardash, O. L., Postel'zhuk, O. P., Yakymchuk, O. F. (2020). Otsinka pokaznykiv sotsial'noyi bezpeky Ukrayiny u konteksti natsional'noyi bezpeky derzhavy zadlya dosyahnennya tsiley staloho rozvytku [Estimation of Ukraine's social safety indicators in the context of national security of the state in order to achieve sustainable development goals]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, 13-14, 75–80 [in Ukrainian].
9. Semenov, V. M., Rahulina, Yu. M. (2017). Implementatsiya v Ukrayini yevropeys'koho dosvidu derzhavnogo upravlinnya sotsial'noyu sferoyu [Implementation of the European experience of public administration in the social sphere in Ukraine]. *Pravovi horyzonty: tezy mizhnarodnoyi naukovoï konferentsiyi – Legal horizons: abstracts of the international scientific conference*. Sumy: Sumy State University [in Ukrainian].
10. Kucher, V. A. (2011). Sravnitel'nyy analiz pedagogicheskikh modeley obrazovatel'noy sredy V. A. Yasvina i V. I. Panova [Comparative analysis of pedagogical models of the educational environment V. A. Yasvin and V. I. Panova]. *Sibirskiy pedagogicheskyy zhurnal – Siberian Pedagogical Journal*, 5, 90-97 [in Russian].
11. Blinov, P. N., Piralova, O. F. (2010). Printsipy optimizatsii obucheniya inzhenera professional'nym distsiplinam v sisteme mnogourovnevevogo obrazovaniya [Principles of optimization of training of an engineer in professional disciplines in the system of multilevel education]. *Vyssheye obrazovaniye segodnya – Higher education today*, 7, 71-72 [in Russian].
12. State Statistics Service of Ukraine (2021). Statystychnyy shchorichnyk Ukrayiny za 2020 rik [Statistical Yearbook of Ukraine for 2020]. Kyiv [in Ukrainian].
13. Shtogryn, H., Sakal, O., Zapukhliak, I., Kinash, I. (2019). The Ecologization of Housing and Communal Services of Ukraine in the Context of Sustainable Development. *Journal of Eastern European and Central Asian Research*, 6 (1), 113–130 [in English].
14. Stehnei, M., Boiko, Y., Khaustova, K., Rohatina, L., Irtysheva, I. (2018). Conceptual approaches to the formation of regional food security strategy in the context of sustainable development. *Problems and Perspectives in Management*. 16, 4, 42–50 [in English].
15. Veklych, O., Karintseva, O., Yevdokymov, A., Guillamon-Saorin, E. (2020). Compensation mechanism for damage from ecosystem services deterioration:

-
- constitutive characteristic. *International Journal of Global Environmental Issues*. 19, 1/2/3, 129–142 [in English].
16. Belyakova, O. V. (2011). Ekolohichni innovatsiyi – shlyakh rozvytku rynku ekolohichno chystykh tovariv [Ecological innovations are a way to develop the market of ecologically clean goods]. *Marketynh i menedzhment innovatsiy – Marketing and innovation management*, 4, 268-272 [in Ukrainian].
  17. Danylyshyn, B. M., Khvesyk, M. A. & Holyan, V. A. (2010). *Ekonomika pryrodokorystuvannya* [Economics of nature management]. Kyiv: Kondor [in Ukrainian].

Статтю отримано 24 грудня 2021 р.
Article received December 24, 2021.